

Klittnattljus i Båstad

Jörgen Grahn har hittat klittnattljus i Skåne, den första naturliga lokalen i Sverige.

Text och foto: JÖRGEN GRAHN

Helgen den 23–24 augusti 2008 befann jag mig på företagskonferens i Båstad. På lördagsmorgonen passade jag på att botanisera någon timme i samhället, utan att se något särskilt märkvärdigt. Jag antecknade bland annat kåltistel *Cirsium oleraceum*, skär kattost *Malva neglecta* och puktörne *Ononis spinosa* ssp. *maritima*.

På söndagsmorgonen följde jag i stället Laholmsbuktens strand från kallbadhuset väster om hamnen till Stensåns mynning ett par kilometer åt öster. Största delen av sträckan gav ett intryck (för mig, som har liten erfarenhet av sandiga havsstränder) av hårt städad badstrand med relativt fattig vegetation.

Mellan kallbadhuset och hamnpiren fanns ett litet parti med sanddyner, glest beväxt med strandråg *Leymus arenarius*. Där växte också vad som uppenbart var ett nattljus *Oenothera*. Plantan, som var i frukt, var nedliggande och grenad från nära basen. Det mest uppseendeväckande var de spetsiga, mörkgröna, till synes läderartade bladen som täckte blomställningen och avslutade den i en rosett.

Jag kände vagt till klittnattljus *Oenothera ammophila*, men ansåg det troligare att det rörde sig om jättenattljus *O. glazioviana* eller någon annan odlad art som jag inte var bekant med. Därför nöjde jag mig med att ta tre foton. Min bror reagerade på bilderna, och när jag konsulterade litteraturen var det svårt att bortse från möjligheten att det rörde sig just om klittnattljus.

En knapp vecka senare besökte Erik Ljungstrand och Per Wahlén tillsammans lokalen och kunde – med sin större erfarenhet av nattljus och bättre litteratur – göra en riktig artbestämning. Erik tog också belägg, till GB.

Växtplatsen

Sandstranden väster om Båstads hamn sträcker sig cirka trehundra meter innan den smalnar av och blir stenig. Den är hårt sliten och måste vara mycket välbesökt under badsäsongen. Jag såg en man åka omkring och plocka sopor på stranden med en fyrhjulig motorcykel; detta håller säkert också bort strandvegetationen.

Väster om kallbadhuset är ett större avsnitt med dyner, glest beväxta med främst strandråg. Ett parti av dem var upprotat – kanske hade en grupp träd eller ett större vresrosbestånd grävts bort under året. Bland de växter som hade etablerat sig där noterade jag vitblära *Silene latifolia*, kanadabinka *Conyza canadensis* och olika mallor, bland annat blåmålla *Chenopodium glaucum*.

Dynpartiet öster om kallbadhuset, där klittnattljuset växer, är högre och sträcker sig knappt hundra meter fram till hamnpiren. Det avgränsas från själva hamnen i söder av träd och buskar samt en mur. Vid mitt besök var det mindre slitet än resten av stranden, men bestod ändå till stora delar av lös sand. Bortsett från någon rugge av mallor bestod vegetationen, vid en snabb överblick, mest av strandråg och en kvickrot *Elytrigia* sp.

Figur 1. Klittnattljuset sätter rikligt med frukt. Fruits of *Oenothera ammophila*.

Arten

Klittnattljus beskrevs först 1905 eller 1906, från de östfrisiska öarna. Den nya nordiska floran (Mossberg & Stenberg 2003) anger klittnattljus som inkomling från nordöstra Nordamerika, men konsensus verkar vara att arten uppstått i Europa genom hybridisering mellan ursprungligen nordamerikanska arter, kanske så sent som på 1800-talet (Jensen 1971, Rostański och Karlsson 2006). Nattljusens genetik, artbildning och ekologi är fascinerande ämnen som förtjänar en separat artikel.

Klittnattljusets världsutbredning är dynamiska längs nordsjökusten i Nederländerna, Tyskland och Danmark samt Norge. I Norge är arten bofast på några lokaler vid sydkusten, i Rogaland och Vest-Agder. I Danmark finns några tiotal fasta lokaler, alla längs Jyllands västkust, med första fynd 1926. Det finns också rapporter från Mön på 1980-talet, där den dock verkar ha varit tillfällig.

Arten förekommer också tillfälligt på ruderatmark. Två tidigare svenska fynd är från sådana lokaler. Ett av dessa är från modern tid, på ett gammalt varvsområde i Uddevalla. Växten upptäcktes 2003 av Åke Frisborg, och den fanns kvar tills lokalen slutligen förstördes tidigare i år (Erik Ljungstrand, i brev).

Framtiden

Nattljuset är tvååriga, så i höst kommer den ensamma plantan i Båstad att dö. Sedan får växtsäsongen 2009 utvisa om klittnattljuset blir kvar på platsen. Det är ännu svårare att spekulera i huruvida båstadsplantan blir del av en permanent etablering längs svenska västkusten. Klittnattljuset beskrivs som bara långsamt ökande i Danmark och Norge. Tydligt är den inte särskilt aggressiv; framstegen den har gjort i Danmark sedan 1920-talet är inte imponerande.

Å andra sidan, en badstrand i Båstads hamn är en bra utgångspunkt för fröspridning med människor!

- Tack till Erik Ljungstrand för hjälp med bakgrundsfakta.

Figur 2. Stjälkarna hos plantan i Båstad var uppstigande, och tätt besatta med mörkgröna, lancettlika blad. The *Oenothera ammophila* plant at Båstad had ascending stems with numerous lanceolate leaves.

Citerad litteratur

- Jensen, N. 1971. *Oenotheraceernes* udbredelse i Danmark. – Bot. Tidskr. 66: 1–2.
Mossberg, B. & Stenberg, L. 2003. Den nya nordiska floran. – Wahlström & Widstrand, Stockholm.
Rostański, K. & Karlsson, T. 2006. *Oenothera*. Manuskript till Flora Nordica, version 4b, 20060125. – Internet: <www.floranordica.org/publicreview/accounts/waiting/Oenothera.html>.

ABSTRACT

Grahn, J. 2008. Klittnattljus i Båstad. [*Oenothera ammophila* found in its natural habitat in south Sweden.] – Svensk Bot. Tidskr. 102: 212–213. Uppsala. ISSN 0039-646X.

In August 2008 *Oenothera ammophila* was found on maritime sand dunes at Båstad, NW Skåne, in southernmost Sweden. This is the first Swedish find on a natural locality, two earlier reports have been from ruderal habitats.

Jörgen Grahn är amatörornitolog och -botanist. Han är bosatt i Mölnådal, men botaniseras helst i hemmamarkerna på Falbygden.

Adress: Peppareds torg 12 D6, 431 50 Mölnådal
E-post: grahn@snipabacken.se